

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 2, 1993

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Nuortentalo Tarvas-hovi 25 vuotta

Työvaliokunnan jäsenet, jotka samalla olivat perustajajäsenet, perustivat edellämainitun osakeyhtiön 01. 04. 1966. Perustava kokous on pidetty Tarvasjoen Säästöpankissa.

Kun osakepääoma 140.000 mk tuli merkityksi täyteen, todettiin sen jatkautuneen seuraavasti:

Alkutaipaleelta

Tammikuun 30. päivä 1963 Tarvasjoen Nuorisoseuran pitämässä sääntöjen määräämää vuosikokousta otettiin jälleen kerran puheeksi uuden toimitalon saaminen seuralle. Vuosisadan alun ankeista ajoista asti uutterasti seuraa ja paikkakuntaa palvellut – seuran omistama vanha talo oli jo nähnyt parhaat päivänsä ja sen kukoistava kausi oli takanapäin. Vain harvoin sen suojiin enää kokoontu tiin puutteellisesta lämmityksestä yms. johtuen. Kokous antoiikin valtuudet nuorisoseuran johtokunnalle kiireellisesti ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Tarvasjoen Nuorisoseura onkin johtokunnan kokouksessa 10. 06. 1963 valinnut toimikunnan asiaa edelleen kehittämään. Tämä toimikunta, johon on kuulunut pitäjän eri puolilta vaikutusvaltaisia henkilöitä on pitänyt asian johdosta kaksi kokousta.

Saadakseen hankkeelle vahvan koko pitäjäläisten kannatuksen laadittiin mm. erilaisia luonnospirustuksia ja pienoismallikin tehtiin. Näiden pohjalta esiteltiin tulevaa hanketta pitäjän eri puolilla pidetyissä tilaisuuksissa.

Eri yhteisöjen edustajat kutsuttiin nuorisoseuran toimesta ensimmäisen kerran koolle 01. 03. 1965. Kokous suhtautui myönteisesti uuden talon rakentamishankkeeseen ja piti talon saamista paikkakunnalle välttämättömänä, sekä päätti ryhtyä viemään asiaa eteenpäin. Kokous valitsi keskuudestaan työvaliokunnan hoitamaan asiaa.

Työvaliokunnaksi valittiin:

Isännöitsijä Reino Rostamo, johtaja Matti Laaksonen, metsätekniikko Eino Saari, maanviljelijä Heikki Mustamäki ja piiriagologi Keijo Kotitalo, viimeksi mainittu kokoonkutsujaksi. Työvaliokunnan järjestäytyttyä on sen puheenjohtajana toiminut Keijo Kotitalo, varapuheenjohtajana Reino Rostamo ja Sihteerinä Matti Laaksonen.

Yhteisöjen edustajista muodostettu talotoimikunta on pitänyt kaikkiaan 7 eri kokousta. Rakennuspaikan valinta, talon suunnitteluun liittyvät kysymykset, yhtiöjärjestyksen hyväksyminen, osakkeiden myynnin järjestelyt, yhtiön perustaminen ja rahoitus ovat olleet toimikunnan tärkeimpiä tehtäviä.

Tontin Valinta:

Aluksi oli tarkoitus rakentaa uusi talo vanhan nuorisoseuratalon tontille ja tontin laajentamiseen oli neuvoteltu Sepän tilan kanssa paikoitustilat n. 500 autolle. Tontin asema pitäjän keskustassa oli todettu hyväksi. Jostakin syystä ei se kaikkia osapuolia tyydyt-

Tästä se alkoi, tontti on raivattu. Kuva Taisto Elomaan

ja kallio muuttuu murskeeksi. Kuva Taisto Elomaan

Tarvas-Hovi nykyisessä muodossaan. Kuva Taisto Elomaan

tänyt. Kiinnitettiin mm. huomiota keskustan häiriöihin, joita talo saattaisi aiheuttaa.

Seuraavaksi on tutkittu kymppitien vartta, josta on löytynyt sopiva tontti talolle ja maan omistaja Sulo Heino oli valmis luovuttamaan tilastaan tarvittavan tonttialueen, joka oli sora- ja hietapohjaista metsämaata. Hanke kaatui siihen, ettei TVH:lta saatu liittymälupaa tontille.

Tarvasjoen kunta omisti Koulukallio RN:o 4:79 nimisen n. kolmen hehtaarin suuruisen tontin Euran kylässä, joka oli varattu koulua varten ja jäänyt sittemmin käyttämättä. Tämä todettiin sopivaksi paikaksi nuorisotalolle ja tehtyjä luonnospirustuksia voitiin vain vähäisin muutoksin käyttää talon suunnitelmaksi. Kauppaneuvottelut kunnan kanssa sujuivat hyvin ja 30. 11. 1966 kunta on päättänyt myydä tontin perustettavalle osakeyhtiölle 3.000 markan kauppahinnasta.

Juuri tälle tontille tämä talo on rakennettu. Myöhemmin on tonttia hankittu lisää 1.00 ha.

Asiantuntijana ja nuorisotalon suunnittelijana on toiminut kaiken aikaa rakennusmestari Vilho Räsänen. Ensimmäinen suunnitelma oli valmiina Nuorisoseuran omistamalle tontille 29. 12. 1965 jonka kustannusarvio oli 366.000 markkaa. Suunnitelma oli kehitelty yhdessä työvaliokunnan kanssa johon oltiin hyvin tyytyväisiä. Mainittakoon, että suunnitelma valmistui talkootyönä ilman kustannuksia.

Tämän jälkeen työvaliokunta on paneutunut rahoituskysymyksiin, joiden yhteydessä on selvitetty veikkauvoittovarojen saantimahdollisuus rakentamiseen. Tästä on ollut seurauksena se, että talosuunnitelmaa on jouduttu huomattavasti laajentamaan ja tekemään muutoksia opetusministe-

riön nuorisoseuran vaatimuksesta, jotka painottuivat lähinnä vain liikunta- ja urheilutilaisuuksiin sopiviksi. Mm. näyttämö on siirretty sivuseinälle, salia on suurennettu ja korkeutta lisätty, kuntosali ja peseytymistilat ym. piti olla tietyllä tavalla mitoitetut. Niinkään suunnitelmaan on lisätty kunnan pääkirjastoa varten tilat.

Yhtiön perustamiseen liittyvää:

Eri yhteisöille asetettujen tavoitteiden mukaisesti oli osakepääoman keruu lähtenyt käyntiin. Pitäjä oli jaettu viiteen myyntipiiriin ja myyntipiiriä kohti oli valittu kaksi myyntimiestä. Työvaliokunta huolehti yhteisöille myytävistä osakkeiden myyntityöstä ja piirimyyjät vastasivat yksityisille myynnistä.

Yksityisille myyntitavoite oli seuraava:

Viljelijät	alle 10 p.ha	1 osaketta
10-25	2	"
25-40	3	"
yli 40	4	"

Muille mahdollisimman paljon.

Osakepääomaksi oli sovittu 1400 kpl osakkeita a 100 mk kpl joten koko osakepääoma olisi 140.000 mk.

Toimikunta oli antanut valtuudet työvaliokunnalle perustaa osakeyhtiö jonka nimeksi oli muutoutunut Tarvas-Hovi Oy ja kotipaikaksi Tarvasjoki. Työvaliokunta oli laatinut yhtiölle yhtiöjärjestyksen ja saanut siihen tarvittavan hyväksynnän talotoimikunnalta. Kauppa- ja teollisuusministeriö vahvisti joidenkin muutosten jälkeen yhtiöjärjestyksen 02. 05. 1966.

Yhteisöt 14 kpl 962 osaketta

Yksityiset 296 henk. 433 osaketta

Perustajajäsenet 5 henk. 5 osaketta

Yhteensä 315 osakkeenomistajaa

Suurimmat osakkeenomistajat olivat: Tarvasjoen Kunta 200 kpl, Tarvasjoen Nuorisoseura 200 kpl, Tarvasjoen Urheilijat 200 kpl ja Maataloustuottajain Tarvasjoen Yhdistys 100 kpl.

Yhtiön varsinainen perustaminen:

Kun osakepääoma tuli täyteen merkityksi ja muutkin mahdollisuudet oli saatu hoidettua, päätettiin kutsua koolle yhtiön perustava kokous.

Nuortentalo Tarvas-Hovin perustava kokous on pidetty Suurilan Kansakoulussa 26. päivä tammikuuta 1967. Tässä kokouksessa on yksimielisesti päätetty perustaa edellä mainittu osakeyhtiö. Samalla on valittu yhtiölle ensimmäinen hallituksena toimiva johtokunta, johon tulivat:

Hannu Kotamäki, Keijo Kotitalo, Matti Laaksonen, Heikki Mustamäki, Reino Rostamo, ja Antti Vastamäki.

Varajäseniksi tulivat: Taisto Elomaa ja Raimo Latokylä.

Kokoonkutsujaksi ensimmäistä johtokunnan kokousta varten tuli Keijo Kotitalo. Johtokunta järjestäytyi 30. 01. 1967 ja ensimmäisiksi virkailijoiksi on valittu seuraavat henkilöt: Puheenjohtajaksi Keijo Kotitalo Varapuheenjohtajaksi Reino Rostamo

Sihteeriksi Taisto Elomaa ja Rahastonhoitajaksi Antti Vastamäki.

Rakennustoimintaan liittyvää:

Kun yhtiön asiat oli saatu hoidetuksi ja yhtiö toimintakelpoiseksi, oli aika ryhtyä suorittamaan sitä tehtävää, jota varten yhtiö oli perustettu.

Johtokunta on pitänyt tontilla raivaustalkoot 23. 03. 1967 jolloin on poistettu puuta ja pensaat rakennuspaikalta.

Rakennussuunnitelmat oli saatu muokattua tontille sopivaksi ja kaikkia osapuolia tyydyttäväksi ja oli niille hankittu Opetusministeriön hyväksyntä myöhemmin tapahtuvaa veikausvoittovarojen hakua varten.

Rakennuslupan saatuaan perustamistyöt on aloitettu 10. 04. 1967 louhimalla aluksi n. 3500 m³ kalliota, joka siirrettiin teiden ja paikoitusalueen pohjaksi. Saman vuoden heinäkuun 4. s päivä on suoritettu peruskiven muuraus.

Juhlallisen toimituksen suorittivat Tarvasjoen kunnanvaltuuston puheenjohtaja Lauri Heitto ja hallituksen puheenjohtaja Viljo Kuukkala ja heitä avustivat eri yhteisöjen edustajat.

Rakentaminen on edistynyt hyvää vauhtia ja jo saman vuoden syksyllä oltiin saavuttamassa vesikattovaihe, kun ankara aikainen pakkastalvi yllätti rakentajat ja työt oli pakko keskeyttää. Pidettiin tavallista pitempi joululoma. Tiilestä muurattu talo jäi vain juhlasalin osalta keskeneräiseksi. Muilta osin oli vesikattokin jo tehtynä.

Helmikuussa 1968 pakkasten hellitettävä otetaan, aloitettiin uudelleen työt. Rakentaminen edistyi hyvin ja jo 20. s päivä maaliskuuta 1968 on vietetty harjannostajaisia reippaan ja tyytyväisen mielialan vallitessa. Tilaisuutta kunnioitti läsnäolollaan mm. Opetusministeriön edustaja.

Tästä eteenpäin rakennus valmistui nopeasti ja toukokuun lopussa rakennus oli jo melkein valmis, mutta työt piti keskeyttää harmillisesti juuri parhaaseen aikaan. Synä oli veikkausvoittovarat, joita oli saatu 100.000 mk ja niihin liittyi työllisyysvarojen säännökset. Rakentaa ei saanut kesäkuukausina. Talkootyötä oli kuitenkin tehty koko kesäkuukaudet. Uudelleen voitiin käyttää maksavaa työtä syys-lokakuun vaihteesta lukien. Rakentaminen edistyi loppua kohti nopeasti ja jo lokakuun puolivälissä v. 1978 se oli juhkakunnossa. Vain muutamia pieniä yksityiskohtia oli vii-

meistelemlä lähinnä alakerran tiloissa.

Talo on rakennettu niinsanottuna omana työnä käyttäen osaurakoita lähinnä lämmitys-, ilmastointi-, vesi- ja viemärintityössä ja vastaavissa. Rakennusmiehet ovat olleet pääsääntöisesti oman paikkakunnan väkeä. Muurarit ovat olleet ulkopuolisia.

Töiden teknisestä johtamisesta on vastannut suunnittelija Vilho Räsänen ja työnjohdosta lähinnä Raimo Latokylä.

Apunaan heillä on ollut työvaliokunta johon ovat kuuluneet: Keijo Kotitalo, Heikki Mustamäki ja Reino Rostamo.

Talon saantiin ja nopeaan valmistumiseen on vaikuttanut osaltaan pitäjän asukkailta saatu runsas ja reipas talkooapu.

Miestyötunteja n. 10.000 työtuntia Traktoriyötunteja n. 3.000 työtuntia

Kuorma-autoilijat ovat avustaneet monenlaisissa kuljetuksissa rakentamista. Tukkeja on saatu lahjoituksena n. 2000 kpl, eikä puutavaraa ole tarvinnut kovinkaan paljon rahalla hankkia.

Ottaen huomioon matkan varrella tehdyt laajennukset on valmis talo tullut maksamaan n. 650.000 mk.

Paikkakunnan lionsklubi on kerännyt varat talon kalustoon, jota on tarvittu melkoiset määrät.

Talon käyttöönotto:

Talossa on juhlittu ensimmäisen kerran jo 18. 10. 1968. Juhla oli arvokas ja mieliin painuva, omistettu talokkovalle ja talon lukuisille tukijoille. Pidettiin puheitten ja onnentoivotusten kera talkootanssit.

Tästä eteenpäin talon toimesta on järjestetty kerran viikossa tanssit lähinnä talvikuukausina yleisömäärän ollessa keskimäärin 1000 henkeä iltaa kohti.

Talo on vihitty juhlallisesti käyttöönsä tammikuun viidentenä päivänä 1969 klo 13.00. Tässä tilaisuudessa on juhlapuheen pitänyt silloisen eduskunnan puhemies V.J. Sukselainen. Hän kohdisti lämpimiä ajatuksia maaseutuun niin läheisesti liittyvään seuratalotoimintaan, talkoohenkeen ja maaseutunuorisoon.

Mainittakoon vielä, että valmistunut talo on kuutiolavuudeltaan 7700 m³, pohja-alaltaan 1060 m² ja kaksikerroksinen, rakennettu omassa pitäjässä valmistetusta julkisivutiilestä.

TALON TOIMINNASTA:

Valmistumisen jälkeen talo on toiminut odotetulla tavalla ja käyttö on ollut varsinkin alkuaikoina runsasta. Vuosittaisen tilaisuuden on ollut alkuvuosina keskimäärin 600 kpl vuodessa ja käyttötuntimäärä yli 2000 tuntia.

Talon asiat menivät muutenkin hyvin ja lähinnä tansseista saaduilla tuloilla pystyttiin kattamaan menot ja lyhentämään velkoja siten, että vuoden 1969 lopussa oli talolla velkaa enää 262.000 markkaa.

Myöskin seuraavana vuonna päästiin hyvään tulokseen ja tästä virisi eräiden pitäjäläisten keskuudessa tarve rakentaa uimahalli tämän talon yhteyteen. Pitäjän lionsklubi otti asian hoitaakseen ja tehnyt alkuselvityksiä.

Lionsklubi toi asian Tarvas-Hovin 15. 03. 1971 pidettyyn vuosikokoukseen, joka velvoitti johtokunnan ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin. Päätettiin mm. että osakepääoma korotetaan 140.000 markasta 350.000 markkaan. Veikkausvoittovaroja anotaan 100.000 mk hankkeelle ja loput katetaan talon tuotolla ja lainapääomalla. Alustavan arvion mukaan hallin oli laskettu tulevan maksamaan 500.000 mk. Uimahallin suunnittelusta on vastannut Vilho Räsänen muiden asiantuntijoiden avustamana.

Varsinaiseen uimahallin rakentamiseen ryhdyttiin 11. 10. 1971 purkamalla rakennuspuhjauksen tallella.

Rakentamista varten oli valittu työryhmä, johon kuuluivat:

Reino Rostamo hankintapäällikkönä, Raimo Latokylä työnjohtajana ja Heikki Mustamäki jäsenenä.

Työmaan vastaavana mestarina on toiminut suunnittelija Vilho Räsänen. Uimahallin harjannostajaisia on vietetty 06. 07. 1972.

Uimahalli on valmistunut huhtikuussa 1973 ja vihitty juhlallisesti meidän käyttöönsä 24. 04. 1973. Maaherra Sylvi Siltanen on suorittanut vihkimisen. Uimahalli on tullut laskettua huomattavasti kalliimmaksi. Kustannusten loppusummaksi on kirjattu yli 750.000 markkaa.

Rakentamisen päätyttyä on yhtiölle jäänyt yli 800.000 markan velat joista 1/4 on edellisen rakennusvaiheen osuutta. Mikäli rakentamiseen olisi ryhdytty kolme vuotta myöhemmin, ei vanhaa velkaa olisi ollut lainkaan.

TALOUDEN HOITO:

Rakentamisesta johtuen on taloudellinen tulos ensi kertaa painunut nolla-tasolle vuodelta 1974. Tähän on johtanut talon käyttökulujen raju kohtaminen uimahallin tultua käyttöön. Uimahalli sitoo henkilökuntaa ja palkkauskulut ovat vuosien varrella jatkuvasti kohonneet. Myöskin samaan aikaan tapahtunut lämmityksessä käytetty polttoöljy kohosi öljykriisin johdosta aivan uudelle tasolle raskaita taloutta. Myöskään uimahallin kävijämäärä ei ole ollut kannattavuutta ajatellen riittävä ja yhtiö onkin ollut uimahallin valmistumisen jälkeen jatkuvasti rahavaikeuksissa.

Hallitus on käytössä olevat mahdollisuudet huomioiden, huolehtinut talon jatkuvasta toimintakunnosta hyvin. Lähes vuosittain on tehty tarpeellisia korjauksia ja viimeisten viiden vuoden aikana on tehty paljonkin tätä työtä.

Tekniikkaa on uusittu, ulkona ja sisällä suoritettu tarpeelliset korjaukset ja rahaakin on tähän kulunut n. 300.000 markkaa. Lainoista aiheutuneet kulut on voitu hoitaa ja talolla on tällä hetkellä velkaa vajaat 400.000 mk joka vastaa vuosittaista bruttotuloa ilman kunnan avustusta.

Toiminta on vuosien kuluessa tietyllä tavalla vakiintunut omiin uomiinsa

Viimeaikoina johtokunta on kiinnittänyt näihin kysymyksiin aivan erikoista huomiota ja etsinyt uusia mahdollisia toimintatapoja. Tarvashovin vieressä olevalle ampumaradalle ollaan suunnittelemassa jäähallia ja tämän käytäjästä toivotaan saatavan myöskin uusia asiakkaita talolle. Jo ennestään on talon vieressä vuonna 1970 lähinnä urheiluseuran toimesta rakennettu valaistu kuntorata. On myös jääkiekkokaukalo ja pienpallokentät, joten talon ulkopuolellakin on monipuolista toimintaa.

Tänä päivänä vietettäessä 25 vuotisjuhlaa me kaikki tunnemme kiitollisuutta siitä, että johtokunta, talosta vastaavat henkilöt ja vuosien kuluessa monin eri tavoin tukensa antaneet yhteisöt ja yksityiset henkilöt, sekä runsas talkooväki ovat mahdollistaneet sen, että talo on herpaantumatta voinut toimia ja täyttää sitä tehtävää, mitä varten se kerran on rakennettu.

Keijo Kotitalo

Elämää talvisodan kotirintamalla ja voimalaitoksen varjossa

Isäni muistiinpanot

Isäni Kalle Mansikkaniemi (s. 1903) teki lähes päivittäisiä muistiinpanoja vuodesta 1932 aina kuolemaansa saakka 1991. Niissä hän kertoi pääpiirteet säästä, Paimionjoen virtaamista, viljelyoloista, perheen tapahtumista, mutta myös koko maailmaa koskevista suur tapahtumista.

Ollessaan lapsi isäni loukkasi niin pahasti jalkansa, että häntä ei aikanaan voitu hyväksyä asepalvelukseen. Jalan heikkouden vuoksi lääkärit eivät suositelleet myöskään maanviljelijän ammattia. Siksi Mansikkaniemen tilan toiseksi vanhin poika kävi Turussa kauppakoulun ja rupesi liike-elämän palvelukseen. 1930-luvun laman seurauksena työt loppuivat kuitenkin kaupungissa ja isäni siirtyi ensin harjoittelijaksi Lounais-Suomen Sähkö Oy:lle ja sitten koneenhoitajaksi Juvan laitokselle. Työntekijät asuivat silloin laitoksen asuintalossa, joka nykyisin on yksityiskäytössä. Itse työ oli kolmivuorotyötä vuorokaudet ympäri.

Mainitut muistiinpanot kattavat siis hyvin erilaisia asioita: vanhempien avioliittoon menon, talvi- ja jatkosodan, sodasta selviytymisen puutteiden, perheen kasvun, sodan jälkei-

sen hyvinvoinnin ajan, jne. Koska Suomen kestävyys ja puolustustahto herätti myönteistä huomiota kautta maailman, kerron seuraavassa muistiinpanojen avulla miten kotirintamalla yritettiin pitää elämä mahdollisimman normaalina ja henkinen kestävyys lujana. Myös voimalaitokset palvelivat puolustusta toimimalla Turun ilmatorjunnan ja teollisuuden varavoiamana. Aloitan kuvauksen päivästä, jolloin muistiinpanoissa mainitaan ensimmäistä kertaa sodan vaarasta. En luonnollisesti ole merkinnyt tähän kirjoitukseen sellaisia asioita, jotka ovat vain oman perheen tapahtumia, elleivät ne sitten kuvasta hyvin ajan henkeä.

Elokuu 1939

13. Kaunista ja lämmintä, edellinen viikko oli koko kesän kuumien viikko. On taas sodan vaara. 21. Pellavia kotona (Mansikkaniemessä) loukuttamassa. 31. Oikein kova ukonilma. Teki tulipalon Keskitalossa ja tappoi Suitsulan hevosen. Löi alas yhtämittaan ja poltti viljaseipäitä. Sota on syttymäisillään Puolan ja Saksan välillä. Koko elokuu oli lähes sateeton viimeisen päivän ukonilmaa lukuunottamatta.

Juvan voimalaitos 1930-luvun lopulla. Itse tehdas oli tällainen vielä talvisodan aikana, sillä ns. iso kone asennettiin vasta jatkosodan vuosina 1942-43. Tällöin rakennuksen sillan puoleinen pää muutettiin tasakattoiseksi. Myös suuri vesitunneli louhittiin kalliosta laitosrakennuksesta padolle. Kuva Margit Tövion kokoelmista.

Syyskuu 1939

1. Danzig julistautui kuuluvaksi Saksan. Ilma viileni äkkiä. 2. Sota alkanut Saksan ja Puolan välillä. 3. Kyrössä ostoksilla, sodan varalta, muutamia tavaroita. Englanti rupesi sotaan klo 7 ja Ranska klo 7 Saksaa vastaan. 4. Sokerin, kahvin, suolan saanti melkein pystyssä kaupoista. 5. Polttoöljyt on säännöstelty. 8. Olin moottoripyörällä viimeisen kerran Kyrössä ostamassa kenkiä. Kymmenennen päivän jälkeen eivät

yksityiset saa ajaa. (Isälläni oli moottoripyörä sotaan saakka.)

11. Otimme pikkusaran perunat, 18 koria. 16. Oli kaunis päivä. Tuli lääkekaappi valmiiksi. 17. Olin kirkossa. Venäjä hyökännyt Puolaan. 19. Perunat tulivat ylös, 79 koppaa. 23. Pauli (isän veli) kävi Mellilästä kotona. 26. Kävin kotona pajassa tekemässä Hannun (s. 21. 11. 1938) kävelykärriin etuhaarukan. 30. On ollut oikein kuivaa, vesi joesa alempana kuin koko kesänä.

Lokakuu 1939

1. Tuli ensimmäinen lumikuuro.
4. Kotona tappurissa.
5. On määrätty sokeri kortille, 9. päivästä alkaen 500 g parissa viikossa.
6. Asetettiin vahtipalvelus voimallatoksen lähelle. Pelättiin padon ja koneiden räjäyttämistä. On ilmeinen sodan vaara.
7. Venäjä kutsunut edustajan Suomesta neuvottelemaan asioista. Kuudes päivä on tehnyt samoin jo Virolle, Lietualle ja Latvialle, jotka suostuivat pakkoehdotuksiin.
8. Suomessa yleinen liikekannallepano.
9. Miehet lähtivät illalla sotaväkeen. Viisitoista ikäluokkaa mobilisoitiin. Klo 23.20 lähti Paasikivi Moskovaan neuvottelemaan.
12. Klo 4 i.p. tunnin neuvottelu.
14. Oli toinen neuvottelu noin 3t., jonka jälkeen Paasikivi lähti kotiin.
16. Huomisesta alkaen pitää olla valojen pimentämlaitteet kunnossa. Tehdas pimennettiin tänään.
18. Ulkovartio tehtaalla lopetettiin. Ruotsin kuningas otti vastaan Pohjolan hallitsijat.
21. On edelleen kuivaa. Vettä ei ole enää juuri missään. Kummallista syksyä.
28. Ei saa enää kahvia ilman korttia. Vahdit taas eilen illasta tehtaalla luona.
29. Olin kirkossa. Kävimme kaikki yhdessä kotona.
31. Aivan kuiva ja sateeton lokakuu. Kova kuivuus edelleen.

Marraskuu 1939

1. Elli kyrössä ostoksilla (sotaa varten).
2. Neuvottelijat saapuivat kolmannen kerran Moskovaan.
5. Olimme rippikirkossa. Vartio lopetettiin taas.
8. Hitler meinattiin murhata. Neuvottelut eivät edisty.
10. On satanut.
12. On satanut. Imatran virtaa lakattiin illalla ottamasta.
15. Neuvottelijat kotona. Neuvottelut katkesivat toistaiseksi.
18. Elli oli Mansikkaniemessä teke-mässä perunajauhoja.
19. Olimme kaikki iso-äidin luona. Puhuttiin talon luovutusasioista ym. (Talo sovittiin Lauri-veljelle, joka kaatui jatkosodassa.)
20. Äiti täytti 70 vuotta.
21. Laurilan Ylitalon emäntä kävi meillä ja toi Hannulle kummilusikan 1-vuotispäivänä.
26. Venäläiset väittävät, että suomalaiset olivat ampuneet Mainilan kylään seitsemän kertaa ja tappaneet kolme miestä, yhden upseerin ja haavoittaneet viittä. Elli iltakirkossa.
28. Ryssät veivät Suomen puolelta Pummankista kolme rajavartijaa puolelleen. Molotov jätti heti nootin Suomelle klo 17.30, jossa sanoi irti hyökkäämättömyyssopimuksen.
29. Klo 21.30, ennen kuin Suomi ehti jättää vastausta, Venäjä katkaisi kaikki diplomaattiset suhteet.
30. Aamulla ryssä pommitti 17 paikkakuntaa ja tuli rajan yli useasta kohdasta ja lyötiin takaisin. Kolme pommikoneetta pudotettiin alas. Kuoli ainakin 62 henkeä, suuri osa naisia ja lapsia.

Joulukuu 1939

1. Venäläiset kävivät toisen kerran pommittamassa Suomen kaupunkeja. Monia tankkeja tuhouttu ja lähes 20 lentokoneetta pudotettu alas.
4. Vihollinen rynnistää kovin, muutamia rajapitäjiä luovutettu.
6. Itsenäisyyspäivänä ryssä käytti ensi kerran kaasua (?) ampumalla tykillä. Tänään ei juhlistu Suomen itsenäisyyspäivää.
10. Ensimmäisenä 10 päivänä ei vihollinen ole kovinkaan paljon edennyt.
11. Isä tuli Mellilästä Tarvasjoelle (Pauli-veli sodassa Mellilän joukoissa).

15. Tolvajärvellä ryssät vähän peräytyneet ja kaikkialla eteneminen pysäytetty.
16. Teimme ilmasuojan havuista metsään Laurilan tien lähistölle (pelättiin ryssien pommittavan erityisesti voimallatoksia).
17. Koko reservi on kutsuttu palvelukseen.
19. Ryssä pommitti Loimaata ja junia rantaradalla Karjaalla ja Inkoossa.
22. Tuli lunta lisää, kova tuuli.
23. Kolme viholliskoneetta ylitti Tarvasjoen.
24. Alkoi pakkas, illalla -20°. Sota oli hiljaista.
25. Joulupäivänä pakkasta -30°. Vihollinen kävi kovaa taistelua. Lentokoneet pommittivat Turkuja. Kuului taas hyvin tänne Turusta, 23 vihollisen koneetta alas.
26. Yli -30° pakkasta. Pommitusta.
27. Mm. Turkuja pommittettu. Nostoväkeä I ikäluokka otettu palvelukseen.
29. Koneet taas näkyivät.
30. Oli pyryä, mutta ryssä kävi silti pommittamassa. Pudotti useita pommeja Paimion Kruuvaisiin pelloille ja metsään.
31. Turun puolella kuului pommitusta, yhdeksän koneetta ylitti tämän paikan. Suomalaiset ovat pärjänneet hyvin. Vuosi päättyi sentään onnellisesti tälle paikalle.

Tammikuu 1940

1. Yhdeksän vihollisen koneetta ylitti paikkakunnan eilen korkealta lentäen. Klo 3 i.p. oli ensimmäinen sankarihautaus Tarvasjoella. Lauri Koivisto siunattiin juhlallisesti.
4. Elli kävi Marttilassa apteekissa ja Ylitalossa.
5. Ilmahälytyksiä on vieläkin joka päivä. Suomalaisen tavaton sotavoitto Suomussalmella.
9. Oli pyrypäivä. Olin tehtaalla, kun vihollinen pudotti klo 13 jälkeen satakunta pommia Alikulmalle, pääasiassa Karhulan kylän metsiin. Mesilän pelloille 14 kpl (Juva-Juntola suurjännitelinjan alueella).
10. Olimme Ellin kanssa hiihtäen katsomassa pommien jälkiä.
15. Alkoi kovat pakkaset -27° ja kova tuuli. Turku sai paljon pommivaurioita.
- 16.-18. Joka aivä -30° pakkasta, paikoin -37° pakkasta. Tehtaalla sisälläkin jo pakkasasteita. Vettä kovin vähän joessa. Tällä viikolla vahvistimme kellareita pommisuojiksi.
20. Pommikoneita oli taas sadoittain maamme yllä. Turku vahingoitettu. Nuoria poikia vahtiin. 16.-20. päivien aikana 6 667 pommia Suomen kotialueilla.
- 21.-27. Ollut kaunista pakkas-ilmaa. Koko viikon ollut Lounais-Suomessa hiljaista ryssän koneiden suhteen.
29. Ryssä kävi taas kovin pommittamassa Turkuja. Samalla pudotti viisi pommia Tyllilään klo 15.00, jolloin välilinja Juntolaan katkesi. Eräs vartiomies sai sydänhalvauksen. Muuten toinen sotakuukausi päättyi onnellisesti meille. Tähän asti on Jumala auttanut meitä.

Tarvasjokelainen korpraali ryssien häväistykseen kohteena

Jo aikaisemmin on todettu, että vihollinen haltuunsa saamiaan henkilötietoja hyväkseen käyttäen on radiossa valheellisesti kuuluttanut eräiden suomalaisten soturien olevan heidän vankeinaan. Venäläiset ovat tällöin puhuneet "vankiensuulla", eikä tässä tyypillisessä sodankäyntitavassa kamoksuneet häväistä sankarivainajiemme kunniaa. Tapaukset on välittömästi todettu perättömiksi, mutta tietoisuus siitäkään ei ole aiheuttanut muutosta idän raakalaisen toimintatavoissa. Viimeksi on eräs jatkuvasti uloimmilla etulinjoilla urheasti ryssää vastaan taisteleva korpraali joutunut moisen häväistykseen kohteeksi ja mitä ikävintä, että se on aiheuttanut ikävyyskelpo korpraalimme siirtoväkeen kuuluville omaisille. On selvää, että asianomainen tahtoo valheet kumota. Lyhyesti ja miehekkäästi korpraali ilmoittaa seuraavaa:

Kotiväeltäni vastikään saapunut kirje kertoo minulle, että ryssä on radiossaan väittänyt minun olevan vankina niiden puolella. Samalla ne ovat perin juurin selostelleet minun olevan viipurilaisen, mutta kotoisin Tarvasjoen Liedonperästä, valehdelleet mi-

nun muka kehuskelleen sikäläisiä oloja ja nyt "herrain päville päästyäni" kertoneet minun lähetelleen sitä tietä terveisiä kotiväeltäni ja ylipäänsä puhuneet senlaatuista roskaa, joka ei todellisuudessa palkkähtäisi päähäni. En käsitä, mistä nimeni ja kotipaikkani on ryssän tietoon tullut. En ole ryssien vankina nyt enempää kuin koskaan aion siksi antautuakaan. Kuulun parhailaan jo toista viikkoa yhteen menoon loitolla etulinjoilla ryssäin päivittäisiä hyökkäyksiä torjuvaan yksikköön ja parhaani yritän minäkin aseveljeni rinnalla tehdä. Vasta saamani valkea nauha olkapäilläni puolestaan todistaa, että esimiehetkin ovat vilpittömän yrityksen todenneet.

Rintamalla, helmikuun 14. p:nä 1940.
Onni Nurmi, res.-korpraali.

Tarvasjokelainen korpraali. Löysi Uusi Aura lehdestä helmikuussa 1940 olleen kirjoituksen, jossa allekirjoittajaksi merkitty henkilöä Onni Nurmea en ole pystynyt tunnistamaan. Voisivatko lukijat auttaa ja kertoa hänestä tarkemmin? Toimittaja.

Helmikuu 1940

2. Turusta kuului hyvin pommitus.
3. Lauri lähti Turkuun vahtiin.
4. Ryssä pommitti taas Turkuja.
9. Paulilta kirje rintamalta.
10. Ryssä menettänyt 10 viikon aikana varmasti 596 hyökkäysvaunua, lähes 300 lentokoneetta ym. materiaalia.
11. Koko kuukauden jatkuneet kovat pakkaset. Tänäkin yli -30°.
14. Tekemässä rautoja kelkkaan. Mansikkaniemeen oli tullut eilen kaupunkilaistuttavien huonekaluja ja radio turvaan pommituksilta.
16. Ryssän koneet lentävät joka päivä.
17. Sain kelkan valmiiksi. 35 miestä määrättiin Tarvasjoelta työpalvelukseen.
19. Ryssän koneita meni yli suuret laumat. Turusta tuli mahtava sauhu koko iltapäivän. Nostoväkeä I lk s. 1896-1897 ikäluokkaa aseisiin tänään. Pakkasta edelleen -30°.
23. Tein Hannun vaunuihin jalakset alle.
27. Lehtimaksuja kerräämässä.
28. Oli nostoväen II lk s. 1897-1919 ikäluokat uusintatarkastuksessa. Olin myös tarkastuksessa, mutta jalan ja työn vuoksi ei hyväksytty. Tänäkin astuu palvelukseen myös v. 1894-95 ikäluokat I lk nostoväestä. Suomalaiset ovat menestyksellisesti puolustaneet. Vain osa Länsi-Kannasta on menetetty, 15 km:n päähän Viipurista.

Maaliskuu 1940

1. Klo 21.45 ryssä pudotti muutamia pommeja Tarvasjoen, Karinaisten ja Marttilan rajoille.
2. Ryssät kovin liikkeellä Lounais-Suomessa.
4. Alkoi alokaskurssit pojille, 5 päivää!
8. III lk nostoväkeä kutsutaan, 25. päivä tarkastukseen 1920 syntyneet.
9. Ryssä on päässyt Viipurin edustalle ja yrittänyt Suomenlahden saarille. Oli taas ryssän koneita liikkeellä.
10. Solan Alpo Juntolasta kaatunut 3. 3. (vanhempien perhetuttava).
13. Tätä päivää vasten yöllä tehty ankara rauha Suomen kanssa. Noin 45 pitäjää ja Hankoniemi Ryssälle, vaikka ei ollut valloittanut vielä Viipuria-kaan, ja siitä Pölläkkälään, Vuoksesta ja Taipaleelta myöden. Vain Kannas oli siis noin puoleksi vasta vallattu. Suomi taisteli ainoitlauteisesti! Sittenkin kunniallinen pakkorauha. Suomalaisia kaatui noin 23 000, venäläisiä yli 200 000.
16. Oli vielä -30° pakkasta. Rauhan-teosta alkaen ääretön väen ja irtaimen omaisuuden siirto Karjalasta ja Hangosta, noin 470 000 asukasta.
19. Kävin Turussa ensi kerran sodan aikana, vaikea kulkea.
22. Hanko täytyy olla tyhjä tänään. Pakkanen lauhtunut.
26. Olin pyörällä kotona, tullessa Juvalla lääkäri Turtolan luona Hannun vatsataudin tähden.
27. Marttilassa apteekissa. Talven kovin tuuli ja lumimyrsky.
30. Juvalla luukut hakattu jäistä auki. Näin päättyivät maaliskuun 1940 muistiinpanot, mutta sota muistutti vielä monin tavoin olemassaolostaan, esim. sankarihautauksia oli vielä Tarvasjoella useita, monet rintamamiehet pääsivät rauhan tultua vasta ensimmäisen kerran lomalle sodan aikana, tällöinkin vain esim. kuudeksi päiväksi, kaupungeissa oli kaikista elintarvikkeista, jopa perunoista, pula, jne. Suomen kansan usko tulevaisuuteen säilyi kuitenkin lujana.

Turussa syyskuussa 1993
Hannu Mansikkaniemi

Tarvasjoen sankarihauta talvisodan jälkeen. Kuvassa kha Otto Perko, Antti ja Saara Rönne-maa.

Isä, olet ihmeellinen

Euran koulun 4. luokka laati tässä syksyllä opettajansa Markku Laakson johdolla innokkaasti mieltelmiä isästä. Varmaan kukin kirjoittaja ajatteli omaa isäänsä. Näistä mieltelmistä siten valittiin yhdeksän, jotka esitettiin isänpäivän perhekirkossa saarnan yhteydessä. Esittäjät eivät lukeneet omia kirjoitelmiaan vaan jonkun toisen. Tarvaslehden toimitus haluaa tarjota nämä yhdeksän mieltelmää tarvasjokelaisista isistä kaikkien nähtäväksi. Ehkäpä joku isä tunnistaa niistä itsensä. Ainakin ne ovat kaikille isille terveellistä luettavaa, miksei myös tulevillekin isille. Nämä lasten kirjoitelmat heijastavat hyvin isän tarvetta. Kehittyvälle ihmiselle on ensiarvoisen tärkeää, että hänellä on aikuisen malli, myös isän malli, josta hän ikäänkuin peilaa itseään. Jos tämä peilaus jää jostain syystä tai epäonnistuu, muodostuu ns. läheisriippuvuus, joka sitten aikuisena aiheuttaa monia erilaisia vaikeuksia. Tästä on Tommi Hellsten kirjoittanut kirjan Virtahepo olohuoneessa. Se olisi hyvä joululahja erityisesti kaikille vanhemmille. Kirjalle on myös ilmestynyt jatko. Suosittelemme.

Isä on kiva, koska hän on kiva. Isän kanssa voi leikkiä ja käydä kylässä. Hän on kunnon isä. Isä on ymmärtäväinen. Hän huolehtii minusta ja kasvattaa minua.

Isäni auttaa ja ymmärtää. Hän on se oikea. Hän on iloinen, itkee ja auttaa. Hän rakastaa minua ja on kiltti. Hän osaa olla järkevä. Hän auttaa minua laskuissa ja on rohkea.

Isä on hyvä laittamaan ruokaa. Isän kanssa on kiva luistella. Isän kanssa on kiva pelata lautapelejä. Isän kanssa on hauska käydä elokuvissa ja kylässä. Isä on siksi kiva kun se siivoaa joskus mun huoneen, huom! joskus!

Euran koulun 4. luokka, opettaja Markku Laakso.

Isä vie minut aina minne tahdon. Isä on kiltti ja hyvä, parempaa en voi nähdä päällä maan. Isä auttaa aina mua matematiikassa.

Isä, olet ihmeellinen, koska olet isäni. Annat yleensä periksi, teet ruokaa, siivoat, huolehdit meistä ja pidät yleensä lupaukset. Olet muutenkin kiva!

Minun isäni on kiva, kun korjaa pyöräni. Isä, olet ihmeellinen, kun osaat laittaa jotenkin ruokaa. Isä, olet hauska ja kiltti. Isä auttaa minua ja rakastaa.

Isä, olet hyvä korjaamaan autoja ja kaikkea muuta. Osaat tehdä puuesineitä ja hyvää ruokaa. Annat tehdä kaikkea. Isän kanssa ollaan niin paljon onkimassa kuin ehditään.

Isä olet ihmeellinen, mutta silti aina onnellinen. Isäni huolehtii minusta ja puolustaa minua. Isäni auttaa, kun on jokin hätä.

Isäni on ihmeellinen, kun on niin kiltti. Isäni on kiva, kun tekee kaikkea pientä minulle. Isäni on kiva, koska tekee minun kanssani kaikkea vapaa-aikana ja auttaa minua.

Tyllilän Arpilasta multaa Ruotsiin

Tarvasjoella elettiin 1700-luvun alussa pelon vallassa. Venäläiset sotilaat liikkuvat ryöstöretkillään täälläkin pitkin Härkätietä. Samaan aikaan kuningas Kaarle XII kävi sotaa Venäjää vastaan Etelä-Venäjällä.

Eräänä iltana pimeän turvin hiiviskeli venäläisiä sotilaita Tyllilän kylään kuuluvan Arpilan tilan rakennusten ympärillä. Kylän muu väki oli jo aikaisemmin paennut metsään vihollisia pakoon, mutta Arpilan isäntä oli itsepäinen ja pysytteli kotona. Kun jo venäläiset olivat talon porttikäytävässä tulossa sisään, viimeiset asukkaat pakenivat ikkunasta pimeän turvin pelolle ja sitä kautta metsään mäelle. Kyseessä lienee Rajavuori ja Kivitien varrella olevat metsäpalstat.

Arpilassa oli isännän ja emännän lisäksi viisi lasta, joista nuorin oli silloin vain kolmevuotias. Kun häntä ei jaksettu kaikessa pakokiirreessä kantaa metsään, hänet piilotettiin turkivällyihin käärittynä olkipuon. Ajateltiin, että seuraavana päivänä hänet haetaan sieltä muitten luo, kun tilanne on rauhoittunut. Näin tapahtuikin. Pikku Niilo nukkui yönsä olkikasassa piilossa ja turvassa. Mutta tästä tapauksesta pelästyneenä Arpilan väki lähti pakomatkalle ensi Tarvasjoelta Turkuun ja sieltä meren yli Ruotsiin.

Arpila jäi asumattomaksi. Vasta viime sodan jälkeen karjalaisten asutuksessa Kuolemajärveltä tullut Potinkaran perhe rakensi talon Arpilan maille. Sitten tila joutui metsätekniikko Eino Saaren omistukseen, ja nykyisin tilan omistaa Saaren tytär

Niilo Niilonpoika eli ruotsalaisittain Nils Nilson tunnetaan vain Ruotsissa. Muusta Tarvasjoelta lähteneestä perheestä ei ole tietoa ellei sitten Turun Maakunta-arkiston tietolähde tuo asiaan uutta valoa. Suvun piirissä on elänyt tähän saakka tieto, että Nils Nilson muutti v. 1708 Suomesta Ruotsiin. Hänestä tuli ensin puutarhuri ja sittemmin jopa kruununnimismies Bredin pitäjään, jossa hän kuoli ja jonne hänet haudattiin v. 1782. Hän otti Ruotsiin tultuaan sukunimekseen Arpi syntymäkotinsa Arpilan mukaan. Ruotsissa suku on elänyt tähän päivään saakka. Kolmannessa polvessa tuli sukuun pappi, Börstlin kirkkoherra Jakob Emanuel Arpi. Suvun piirissä tunnettiin siis vain kantaisä Niilo Niilonpojan tarina, mutta ei tiedetty muuta kuin se, että hän oli paennut v. 1708 Ruotsiin Suomesta. Paikkakuntaa ei kukaan enää tiennyt. Niinpä suvun nykyiseen elossa olevaan polveen kuuluva hammaslääkäri Birgitta Arpi-Spross alkoi selvittää sukusukuunsa lähtökohtia. Kotimaisten kielten tutkimuslaitoksesta Helsingistä hän sai tiedon, että Arpila-niminen tila sijaitsee Tarvasjoella.

Marraskuussa saapuikin Tukholman läheltä Solnasta Birgitta Arpi-Spross miehensä kanssa katsomaan esi-isien maata ja Arpilaa. He kävivät katsomassa ensin Tarvasjoen kirkkoa, vaikka nykyinen kirkko ei vielä ollutkaan olemassa Niilo Niilonpoika Arpin lähtiessä Tarvasjoelta. Mutta onhan siellä jäljellä joitakin esineitä vielä edellisestä kirkosta. Sitten he

olla heidän oppaanaan ja autonkuljettajana. Ilmassa oli todella jännitystä, kun valtatie 10:ltä käännyimme Särkeläntielle kohti Arpilaa. Kun pysähdyimme Arpilan pihalle oli 285 vuotta kulunut siitä, kun Arpilan suku lähti tilalta. Nyt suvun jäsen palasi. Tälle 69-vuotiaalle Birgitta Arpi-Sprossille hetki oli liikuttava. Hän sanoi nyt tie-

tävänsä, miltä karjalaisista tuntuu, kun he menevät takaisin kotiseudulle Venäjän puolelle jääneeseen Karjalaan.

Nämä ruotsalaisvieraat ottivat valokuvia Arpilan tilalta ja veivätpä myös vähän multaakin muovipussissa Arpilan pellolta mukanaan Ruotsiin. Tämäkin kuvaa sitä, kuinka tärkeitä on ihmiselle hänen juurensa ja kotiseutunsa.

Jouko Kyyrö

Joulu Tarvasjoen kirkossa

- ★ pe 24. 12. klo 16 jouluaaton vesper
- ★ 22 jouluyön messu, joululaulut, kynttilävalaistus, Herra p. ehtoollinen
- ★ la 25. 12. klo 7 joulukirkko
- ★ su 26. 12. klo 10 tapaninpäivän ehtoollisjumalanpalvelus

TERVETULOA!

Ruotsin ystävyyssurakuntalaiset vierailivat Tarvasjoella

Viime elokuun alussa saimme taas pittää vierainamme sekä seurakunnassa että kunnassa ystäviämme Segloran ja Kinnarumman seurakunnista Ruotsista. Vieraita oli kaikkiaan 29. Mukana olivat myös kunnan osastojohtaja Christer Rönn ja kirkkoherra Nils Nilsson puolisoineen. Ensimmäisenä vierailupäivänä isännät eli Marttilan ja tarvasjoen kuntien ja seurakuntien edustajat esittelivät vieraille Hankoniemä. Käytiin rintamamuseossa Lappvikissa ja Hangossa. Myös tutustuttiin Fiskarsin vanhaan ruukinalueeseen. Lauantaina oli vuorossa ostoskäynti Salossa ja Marttilan esittely. Illalla vieraat saivat osallistua muitten seurakuntalaisten kanssa Tarvasjoen kirkossa The Blond Aleksandra-yhtyeen korkeatasoiseen konserttiin. Saipa yhtye esiintymispyynnön khra Nilsonilta myös Viskaforssiin.

Sunnuntaina 8. 8. oli vuorossa Marttilan kirkko ja kaksikielinen jumalanpalvelus siellä. Iltapäivällä vierailimme Tl.Koskella Liipolan museossa ja Karinaisissa Kaarina Nikkasen tekstiilitalossa. Lähtöateria nautittiin vielä Tarvasjoen seurakuntatalolla.

Ruotsalaiset vieraat olivat kovin tyytyväisiä ja ihastuneita suomalaisten vieraanvaraisuuteen ja kiittivät kovin isäntäperheitään hyvästä huolenpidosta ja majoituksesta. Parin vuoden kuluttua he ovat taas kutsumassa seurakunnan ja kunnan luottamushenkilöitä sekä työntekijöitä vastavierailulle Viskaforssiin. Vierailun antia on parhaimmillaan paitsi kansainvälinen yhteisymmärrys myös se, että nähdään, miten naapurissa kunnan ja seurakunnan asioita hoidetaan.

Segloran seurakunnan edustajat kiittivät esiintyjää.

The Blond Aleksandra Ensemble johtajanaan past. Lasse Vahtola.

Terveisiä Nkurenkurusta

Seurakuntamme lähetyksen nimikko-kohteen Nkurenkurun oppikoulun yhteydessä toimii myös opetusmaaila, jota Suomen Lähetyksen ohella avustaa MTK ja Talonpojan talkoot-niminen keräys. Saimme postia maatilalla työskentelevältä agrologi Ilpo Mäkiseltä. Seuraavassa välähdyksiä viime kesältä.

Pientiloja paljon

Valtion neuvontasektori hoitaa myös kyntöpalvelua. Tosin valtiolla on koko läänissä vain 10 traktoria, mutta tarve olisi kuulemma 200. Viljelijäperheitä lasketaan nimittäin alueella olevan 20.000. Herää kysymys, tarvitaanko kuokkien ja härkäaurojen luvatussa maassa näin paljon traktoreita? Traktori on kuitenkin sellainen keksintö, että sitä ei mikään päihitä. Varsinkin kun kyntötyöt olisi tehtävä ennen sateita, jolloin maa on liian kovaa kuokille (naisille) ja härille. Normaalisti odotellaan sateiden ensin pehmittävän maan ja mistään ei löydy sitä härkäarmeijaa, joka pystyisi 20.000 perheen pellot muokkaamaan puolella päivässä, mikä monesti olisi se ihanne, jotta kylvöt tulisi ajallaan tehdyiksi. Toinen iso ongelma syntyy siitä, että härkiä tarvitaan kohtuuttoman paljon, jotta edes jotenkin saataisiin työt tehdyksi ja tietäähän sen suomalainenkin, miten kehitysmaissa eläimet tuhoavat luontoa ja metsää. Traktori seisoo kiltisti pilttuussaan silloin, kun sitä ei tarvita, eikä edes märehti.

Lehmät eri mieltä

Tuli taas tänään käytyä lehmäkaupoilla – ties monenhenko kerran. Nyt piti kaiken vihdoin olla kunnossa; oli tiin nimittain erään isännän sekä hänen lehmänsä kanssa sovittu viikko sitten, että tänään on paikalla elukoi-

ta, joista on vara valita hyviä maatiaishiehoja. Isäntä oli kyllä paikalla ja käsiään väänellen selitti, että kun nyt lehmät ovatkin päättäneet olla tulematta, vaikka tänään on niiden juomapäivä. Joka toinen päivä ne aina tulevat juomaan, mutta vain muutama härkä tuli. Karjaa kun kuitenkin on 500 päätä!

Viikko ilman vettä

Tavallisen talonpojan karjanhoitosysteemi poikkeaa esim. suomalaisesta melkoisesti. Sitä voisi sanoa kustannusjähdin maksimoinniksi. Karja hoi-
taa itse itsensä – ainoa, mitä isännän tarvitsee tehdä, on pitää juomakauk-
lot vettä täynnä, kun arvelee lehmien olevan tulossa juomaan. Karja vaeltaa

omia aikojaan jopa 10 kilometrin säteellä maatilasta etsien parhaat laidunpaikat. Maastossa kasvaa paljon villikurpitsaa, josta saa nestettä pikukujanon. Isompi jano tullaan samuttamaan melko säännöllisesti kar-
tanon porakaivolle. Joku kellokas laumassa varmaan tekee päätökset. Isäntä sanoi, että viikonkin pystyy tä-
käläinen maatiaiskarja, Sanga, ole-
maan metsässä ilman vettä. Vanhas-
taan karjaa ei ole kukaan varastanut,
vaan aina on joukko tullut täytenä
kotiin ja tietysti usein palatessa suu-
rempanakin, kun vasikoita syntyy. No
– tänään sovittiin uusi tapaaminen pa-
rin päivän päästä ja isäntä sanoi, että
kun karja kotiutuu, niin bushmanni-
pojat pitävät sitä torstaihin asti koti-
laitumilla.

Diakoniksi Tarvasjoelle

Anna-Kaisa Nurminen on syntyjään kotkalainen. Monen mutkan kautta hän on perheensä kanssa päätenyt Varsinais-Suomeen.

Anna-Kaisa Nurminen on valmistunut diakoniksi Suomen Kirkon Sisälä-
hetysseuran opistosta vuonna 1985. Valmistumisensa jälkeen hän on toi-
minut ensin nuorisodiakonin viransi-
jaisena Kymin seurakunnassa. Sen
jälkeen lastenkodin ohjaajana Koto-
mäen lastenkodissa Kotkassa, josta
siirtyi Suomen Lähetyksen palve-
lukseen vuonna 1989.

Suomen Lähetyksen lähettinä hän on perheensä kanssa tehnyt työtä Kolumbiassa, Etelä Amerikassa, So-
gamoson kaupungissa. Siellä hänen
tehtäviinsä kuului pyhäkoulu- ja nais-
työtä pienessä luterilaisessa seurakun-
nassa, jonka nimi on "El Consola-
dor" eli "Lohduttaja". Työnkuvaan
kuului myöskin kirjanpitoa, mutta en-
nen kaikkea Lähetyksen kummi-
lapsiprojektin yhdyshenkilönä toimi-
mista. Sen työn tarkoituksena on teh-
dä koulunkäynti mahdolliseksi köy-
hien perheiden lapsille.

Kesäkuun alusta 1993 lähtien Anna-Kaisa on työskennellyt Liedon seurakunnassa diakoniatyössä äitiys-
loman sijaisena.

Perheeseen kuuluu aviomies Raimo ja neljä poikaa, Jaakko, Joonas, Juho ja Joel sekä perheen maskotti Arttu-
koira.

Tarvasjoen seurakunnassa Anna-Kaisa Nurminen työ tulee olemaan lapsi- ja nuorisotyötä sekä diakonia-
työtä. Anna-Kaisa odottaa, että oman
työnsä ja persoonansa kautta hän voi-
si, jos mahdollista, olla Jumalan kir-
jeenä ihmisille. "Haluaisin olla muka-
na ihmisten arjessa. Kulkea kappaleen
matkaa heidän kanssaan ja sillä
tavalla välittää jotakin Taivaan Isän
suuresta rakkaudesta, joka meitä ym-
päroi."

Anna-Kaisa haluaa omassa työs-
saan olla kohtaamassa eri ikäisiä ih-
misiä: lapsia ja nuoria kerhoissa,
nuorteniloissa, leireillä, aikuisia hei-
dän arkielämän kuvioissaan ja koti-
käynneillä sekä erilaisissa seurakun-
nan kokoontumisissa. "Omalla osal-
tani haluan edesauttaa sitä, että seur-
akunta ja sen välittämä sanoma voisi
tulla lähemmäksi meitä jokaista,
osaksi meidän jokaisen arkipäivää."

Työnsä Anna-Kaisa Nurminen
aloittaa Tarvasjoen seurakunnassa
helmikuun ensimmäisenä päivänä.

Anna-Kaisa Nurminen

Maaperäkemistin työsarkaa

MMT Markku Yli-Hallan kotimaisemaa.

Olen syntynyt Tarvasjoen Puntarin tilalta ja pääsin ylioppilaaksi Elisenvaaran yhteiskoulusta v. 1975. Varusmiespalveluksen jälkeen lähdin opiskelemaan Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteelliseen tiedekuntaan, josta valmistuin agronomiksi vuonna 1982. Olin töissä Kemiran Espoon tutkimuskeskuksessa v. 1984-92, minkä jälkeen palasin yliopistolle tutkijaksi ja opettajaksi. Samalla viimeistelin väitöskirjani, joka valmistui tämän vuoden lokakuussa.

Lähtö opiskelemaan maatalous-metsätieteitä ei ollut minulle mikään itsestään selvä. Paremminkin ajattelin, että haluan ryhtyä jonkinlaiseksi kemistiksi. Tämä halu puolestaan juontaa juurensa keski-koulun kemian tunneilta, joita lehtori Helena Höijärvi piti mukaansatempaavasti: vesi hajosi sähkövirran vaikutuksesta vety- ja happikaasuksi ja syntynyt kaasuseos räjähti kimakasti, pimennetyssä luokassa alkuainefosfori hohti kelmää valoaan, metallit liukenivat happoon kuplien kiinnostavan näköisesti, värit vaihtuivat ja savua tuli. Harkitsin kemian opiskelemista Teknillisessä korkeakoulussa, mutta lienee kotitustaan vaikutusta, että kuitenkin vierastin ajatusta teollisuuskemistiksi ryhtymistä. Niinpä minusta tuli maakemisti, sillä pääaineeni on ollut maanviljelyskemia ja -fysiikka. Opiskeluajakseni kesätyöt Maatalouden tutkimuskeskuksessa puolestaan vaikuttivat siihen, että halusin ryhtyä tutkijaksi.

Käytän nyt tilaisuutta hyväkseni kertoakseni omista tekemisistäni ja ammattialastani yleisemminkin. Minä tutkin viljelysmaata, pääasiassa sen kemiallisia ominaisuuksia. Ammattialani käytännön sovellutuksia ovat muun muassa maan muokkaus, lannoitus ja viljavuustutkimus. Alani tutkijat tekevät kentäkokeita, joihin viljelykasvien lannoitusosuudet perustuvat. Itsekin olen tehnyt fosforilannoitukseen liittyviä kokeita ja tutkinut menetelmiä, joiden avulla voidaan määrittää maassa olevia kasveille käyttökelpoisia ravinnepitoja. Kemian palveluksessa ollessani tehtäviini kuului lisäksi uusien lannoitteiden ja lannoitteisiin käytettävien raaka-aineiden kelvollisuuden tutkiminen. Tämä tapahtuu yleensä siten, että tutkittavaa tuotetta sekoitetaan pienen määrään (5-7 litraa) ja tässä maassa kasvatetaan ämpäriä viljaa tai raiheinää. Sopivan ajan kuluttua kasvit leikataan ja määritetään laboratoriossa kemiallisesti, kuinka paljon tutkimuksen kohteena ollut aine kaski on lannoitteesta ottanut. Tällaiset kokeet ovat keskeinen osa lannoitteiden tuotekehitystä.

Yhä suurempi osuus ammattikuntamme tehtävistä liittyy nykyisin maatalouden ympäristökysymyksiin, joista eniten ovat puhuttaneet typen ja fosforin huuhtoutuminen. Savimailla väkilannoitetyypen huuhtoutuminen on tavanomaisilla lannoitusmäärillä melko vähäistä, ja kun lietelannan talvilevitys on valtaosin lopetettu, ei Tarvasjoen maataloudesta joudu kovin paljon typpeä vesistöön. Sen sijaan jokiin joutuu alueemme pelloilta huomattava määrä maa-ainesta pellon pinnalla liikkuvan veden mukana. Vedessä liukenee vaihteleva määrä maa-aineksen sisältämiä ravinteita, etenkin fosforia. Pellolla ravinteiden aikansaama kasvun lisäksi on toivottavaa kun taas vesistöissä lisäravinteiden aiheuttama rehevöityminen on monessa mielessä haitallista. Pääosa rannikojokien vedessä olevasta maa-aineksesta on peräisin viljelysmaalta. Yksi tämänhetkisen tutkimukseni tavoitteista on selvittää, kuinka suuri osuus pellolta tulevan maa-aineksen fosforista voi vapautua vesistöissä. Tämä kysymys on ollut kiistelyn

kohteena jo vuosikymmenen ajan.

Maa-aineksen kulkeutuminen vesiin eli eroosio on lisääntynyt Varsinais-Suomessa, mikä etupäässä johtuu maatalouden tuotantosuuhtien muutoksista. Tarvasjoelakin on nurmia enää kovin vähän, ja pelot ovat yli talven enimmäkseen kynnösellä. Viime vuosien leudot talvet ovat myös olleet omiaan lisäämään eroosiota. Ainakin Paimionjoessa on voitu erityisesti lämpimänä kesänä 1992 nähdä, miten sinilevät ovat värjänneet jokiveden aivan vihreäksi. Merellä on niin ikään havaittu aiempaa enemmän leväkasvustoja. Useat levälajit ovat myrkyllisiä. Tarvasjoella on vain vähän sellaisia peltöjä, jotka ulottuvat aivan jokirantaan; valtaosa maa-aineksesta tulee jokiin todennäköisesti valtaojien kautta. Koko ajan kasvuston peittossa olevat suoja-aikeat ovat tehokkain keino eroosion torjumiseksi ja vesistön rehevöitymisen hillitsemiseksi.

Puhuttaessa maatalouden ympäristökysymyksistä on kuitenkin nähtävä ongelmat oikeissa mittasuhteissa. Verrattuna Keski-Euroopan maihin, varsinkin Tanskaan, Hollantiin ja Saksaan, maataloutemme kaikki ympäristöongelmat ovat melko pieniä. Sanotuissa maissa kyse on nimenomaan liian suuren kotieläintuotannon aiheuttamista ongelmista. Erityisesti Hollannin karjatalouden kyseenalaisin puoli on se, että varsinkin sikalat käyttävät pääasiassa tuontirehua. Koska lanta sisältää valtaosan niistä ravinteista mitä eläin syö, ajetaan pelloille monin verroin enemmän typpeä ja fosforia kuin satojen mukana korjataan. Tiloilla on aivan liian vähän peltöä, jotta kaikki lanta voitaisiin käyttää tehokkaasti hyväksi, mistä syystä typpeä huuhtoutuu ja haihtuu runsaasti. Hollannissa on myös viljelysmaita, joissa maaperä on metrin syvyyteen saakka fosforin kyllästämää; tällaisesta tilanteesta ollaan Suomessa vielä hyvin kaukana. Lisäksi muualla on esimerkkejä siitä, miten sioille annettava kupari on johtanut viljelyskasvien kuparimyrkytykseen pelloilla, joille on levitetty vuosikautia suuret määrät sianlantaa. Suomen maatalouden etu vaatii, että kotimaiset kuluttajat saadaan tajuamaan maassamme harjoitetun maatalouden ympäristöystävällisyys. Samalla on kuitenkin jatkettava töitä esiintyvien ympäristöongelmien korjaamiseksi. Näistä Varsinais-Suomessa tärkein on eroosion torjunta.

Osa Suomen maataloudellisesta kehitysavusta annetaan lannoitteina. Olen osallistunut lannoitetoimitusta edeltäville tiedonhankintamatkoille Nepaliin ja Sudaaniin. Näiden matkojen tarkoituksena on ollut selvittää, minkälaisia lannoitteita tarvitaan, ja onko todennäköistä, että annettava apu menee perille eikä jää esimerkiksi lojumaan satamaan. On omin silmin nähtävä, että lannoitteille on varasto, ja että päätiet ovat säällisessä kunnossa. Paikalliset olosuhteet vaikuttavat mm. lannoitteiden pakkaamiseen. Maailmankaupassa lannoitteet liikkuvat irtotavarana tai 50 kg:n säkeissä. Mutta esimerkiksi Nepalin lannoitteet on lähdettävä 40 kg:n säkeissä. Tämä johtuu siitä, että lannoitteet kuljetetaan pitkien matkojen päähän vuorten rinteille aasin selässä. Aasi jaksaa kantaa kaksi 40 kg:n säkkiä, ei suurempaa taakkaa. Koska kehityshankkeet ovat myös pyrkineet edistämään tasapainoista lannoitusta, olen tutustunut myös paikallisiin viljavuusanalysilaboratorioihin. On ollut mielenkiintoista keskustella esim. nepalilaisten ammattiveljien kanssa heidän maanviljelysmaastaan, sillä maata tutkitaan kaikkialla periaatteessa samalla tavalla.

Nykyisessä virassani yliopiston assistenttina opetan opiskelijoille alallamme

käytettäviä laboratoriomenetelmiä. Sen ohella teen omaa tutkimusta, joka tällä hetkellä liittyy pääasiassa maan fosforiin sekä pieneltä osin myös kupariin ja sinkkiin.

Markku Yli-Halla

Rekiretkellä.

Ikimuistoinen päivä

Talvi on aina ollut ihmiselle ja varsinkin maaseudun eläjälle melkoinen haitta ja vaikeus, näin varsinkin jos muistellaan aikaa taaksepäin. Ankarat pakkaset ja korkeat lumikinokset useasti kuuluvat samaan talveen. Useasti tiet tukossa kulkeminen on vaikeaa, mutta liikkeelle oli päästävää. Aina oli jotain puuhailemista. Tällainen muistikuva minulle on jäänyt, kun muistelen varhaista lapsuuttani ja aikaa jo lähes 70. vuotta sitten. Silloisella sukupolvella uskon olleen varma käsitys, että joka päivä oli työtä tehtävää, maalais-taloissa erikoisesti. Kyllä työtä riittikin aamusta iltaan. Talvellakin, jos ei muuta, niin sinne vaan ulos kovaankin pakkaseen ajamaan hevosella ja reellä savea pelloille maanparannusaineeksi. Välillä taas hiekkaa jäätyneestä nummesta ajamaan tielle, omille ja kyläkunnankin teille. Näitä pikakuteita kovapyöräiset kärrynpyörät kesällä ja varsinkin syksyllä särkivät oikein mielellään urille ja pilalle. Pakkasmittari oli silloin 70. vuotta sitten melkein kuin yllälysyttä. Talvella ei siihen pahemmin passannut tuijottaa, ei ainakaan aamulla. Olin voinut mennä jo työhalut, jos olisi lukenut pakkasta tuollaiset 30. astetta. Muistan sen ajan naapurinikin vain todenneen aamulla kovassa pakkasessa aamu-tuimaan, että kyllä se vähän "riskiltä" tuntuu, mutta kyllä, se siitä lämpimää, kun pääsee työn alkuun ja aurinkokin saattaa vähän lämmittää.

Muistelen tässä erästä aivan vähäpoikana tehtyä kirkkomatkaa ja samalla rekimatkaa, vaikka se on tehty jo lähes 70. vuotta sitten. Siinä reissussa vain sattui ta-paus, jonka aina muistan, niin se on mieleen jäänyt. Oli jo aikaisemmin sovitun lähtemisestä naapuriseurakunnan Marttilan kirkkoon, josta seurakunnasta vanhempani ja isovanhempani olivat muutama vuosi aikaisemmin muuttaneet uusille asuinsijoille. Se oli myös heidän synnyin-seutuaan, joten he paljolti hengessään vielä elivät siellä ja seurasivat asioita. Ja siel-lähän Marttilassa minäkin olen ensi tyyty-mättömyyteni itkenyt ja tätä pyöreätä maapalloamme talleamaan alkanut. Ei näinollen ollut ihme, vaikka meillä kaikil-lakin oli aina pientä, joskus suurempaakin asiaa niin tuttavaan ympäristöön. Kirkkos-ka käyntikini oli tietysti vanhemmillani usein mielessä ja usein lähdettiin. Muistan miten kovasti keuhutti silloisen Marttilan rovasti Anton Söderströmin upeaa messuääntä ja kansanomaista sel-keää ja rehevää saarnaamista.

Mutta sitä kirkkomatkaahan tässä nyt pitikin muistella sinne Marttilan kirk-koon, jonne silloisesta ja nykyisestäkin kodistani tulee matkaa tuollaiset 20. km. Se on lähtemättömästi jäänyt muistiloke-rooni kovana pakkasilmana, kuin myös vähän kuumanakin tapauksena. Isäni ja pappani olivat jo aikaisempaan päättä-neet, että nyt lähdetään k.o. kirkkomat-kalle hevosella ja tietysti kirkkoreellä. Voi kun minunkin teki mieli mukaan. Isäni sanoi, etten näin kovalla pakkasella millään tarkenisi niin pitkää matkaa. En kuitenkaan niin vain luopunut mukaan-pääsystä, vaan väitin kyllä tarkenevani. Äitini lopulta alkoi antaa periksi ja sanoi, että kai minä siellä reessä miesten välissä istuen taitaisin pärjätäkin, vällyjen alla. "Aamulla aikaseen ylös ja paljon vaatteita päälle", oli sitten lopulta viimeinen tote-amus. Pappallani oli päällään oikein kun-non lammashakaturkki, "pälyt" sen ajan mukaan. Isälläni oli vetää ylleen uuden uutukainen "kavaija" kuten sellaista ly-hymallista päällystakkaa myös nimiteltiin. Näillä varusteilla kelpasi lähteä ja kyllä minullakin päällystakki oli ja uusi karva-lakki. Siitä hevonen vain aisoihin ja me kirkkoonlähtijät kylmään rekeen viltin ja

Kaksi tarvasjokelaista Kirsti Saarnivaara ja Markku Yli-Halla ovat väitelleet tänä vuonna tohtoreiksi. Onnittelumme. Tällä kertaa Markku Yli-Halla kertoo ammatin-valinnastaan ja tutkimustensa tuloksista, myös kotiseutunsa näkökulmasta.

heinien päälle istumaan. Näin meidän kel-pasi ajaa jolkutella kevätsontaista talvitie-tä, joka ei vielä autoista paljon mitään piittaillut. Aisakello vain kauniisti kilisi ja hevosen karvoja sekä jaloista tilsoja tasai-seen tahtiin satoi matkalaisten silmille. Paljon oli matkan varrella tosi kylmän vii-man pieksemiä peltouaukeita, joissa kuiva pakkaslumi kilisi ja kirskuu reen jalasten alla. Paljon ei minun sieltä vällyjen alta ollut varaa tutkailla ympärillä leviävää suurta maailmaa, koska nenä olisi paleltu-nut. Kuitenkin näillä pitkillä peltouaukeilla aloin jo alkuun valittelemaan, että jalko-jeni aikuin joku kummasti lämmittää. Ei kai siinä mitään outoa voi olla, jalkasi vain taitavat vähän jo puutua eli "surra" paljosta paikallaan istumisesta. Matkaa näinollen jatkettiin hevosen mielelläänkin kylmässä ilmassa pientä hölkkää sipsutel-lessa. Pian aloin kuitenkin tuskastua ja ki-tisin, että kylkeäni joku jo polttaa, en voi enää istua. Nyt isäni jo nosti vällyjä ja kohta haistoi palaneen käryä ja mitä ihän näkikään, uskomatonta. Siellä pimeässä vällyjen alla kiului tosi punaista, joka koh-ta ilmaa saatuaan ryöpsähti liekillä. Nyt äkkiä vällyt syrjäin ja matkalaiset reestä pois. Uhkasi syttyä tulipalo ja syttyikin. Reessä pehmusteena ja hevosellekin ruu-aksi oli kuivaa heinää, joka syttyi aivan hetkessä liekkeihin. Kyllä tuli kiirettä ja liikettä meille kaikille. Siitä vain käsin kahmimaan lunta tiepuolesta ja paiskele-maan liekkeihin, niin johon lakkasi savut-tamasta. Lopuksi vielä vällyt päälle niin tilanne oli hetkessä ohi ja ilo oli meidän puolella. Vaan olikohan? Oli tullut aika tarkastella, kuinka meidän oikein oli käy-nyt, oliko myös tappioita. Ja olihan niitä. Aloimme katsella vaatteitamme. Pahalta näytti. "Valkia" oli kytevänsäkin pystynyt herkuttelemaan meidän kirkkovaatteilla. Pahiten oli kärsinyt isäni uusi "kavaija", joka liepeestään oli ehtinyt käryä oikein palasen pois. Pappallani ja minullakin oli samaa rusketusta takissa, kuitenkin pappalla-ni vähiten.

Kommelluksen syykin oli äkkiä selvitet-ty, ja helposti. Iso-pappani oli kova "kes-suttelija" ja suoravartinen piippu keikkil-leuassa, oli se sitten tilanteeseen sopivaa tai ei. Nytkin häneltä oli jäänyt aamusau-hut vähän kesken ja niitä piti tietysti jat-kaa reessäkin istuen. Hän se oli, joka oli hukannut piipustaan palavan pesän tai "klöntin" ja se oli pyörinyt sinne peittojen alle meidän väliin. Siellä se sitten sai rau-hassa muihia ja herkutella isän uudella di-akonaalilla, kuin myös minun äidin koti-kutoisella "sarsillakin".

Kirkkomatkaa katsottiin kuitenkin voi-tavan jatkaa, kun kerran lähellä oltiin ja torni jo näkyi. Isäni vaan totesi, että ta-kaisin tullessa jätetään hänen "kavajansa" paikattavaksi räätäli Suomelle, joka sen juuri oli tehnytkin. Mutta varmaan siitä tällä tavoin paras uutuuden viehätys kato-si. Lumella painelemalla saatiin palaneen käry vaatteista aika vähiin ja kirkkotun-nelmaan voitiin syventyä lämpimässä is-tuen.

Jostain syystä on minulle jäänyt mie-leen eräs kohta rovasti saarnastakin, näh-tävästi maltoin sitä rauhassa kuunnella. Silloin oli omenapuiden jalostus juuri tul-lut yleisemmin tunnetuksi maaseudulla. Tästä hän oli kehittänyt ainakin osan saar-nansa aihetta. Hän mainitsi erään talon oikein nimeltä, missä omenapuita näin oli käsitelty. Näin hän saattoi verrata meitä ihmisiä, jotka samoin olemme "ympätty" Jumalan yhteyteen. Näin meillä on mah-dollista kasvaa ja tuottaa entistä parem-paa satoa omaksi sekä ympäristömme siu-naukseksi.

Niilo Kujanpää

Kun siunauksin kylvää...

Tarvasjoella elää jo 90 vuotta täyttäneet sisarukset Iida ja Lyyli Uoti. Viettäessämme viime syksynä iltahetkeä Lyyli Uotin punaisessa mökissä Kyröntien laidalla Horrisissa, kertoi Lyyli omasta elämästään tarinan, joka varmasti kiinnostaa lukijoita laajemminkin. Se oli paitsi henkilöhistoriaa, samalla elävästi kerrottua kotiseutuhistoriaa itse elettyä.

Uotin sisarukset syntyivät vuosisadan alussa Loimaan Isoperässä, jota me nykyisin kutsumme Mellilän kunnaksi. Isän kuoltua äiti elätti perhettään kehräten pitäjän taloihin villoja ja pellavia sekä toimien hierojana. Niinpä tyttöjenkin oli varhain tartuttava työhön ja lastenpiikana Iida aloitti jo 1913 ja Lyyli vuotta myöhemmin, molemmat vasta 10 vuotiaita.

Lyyli muistaa vieläkin tuon kesäkuun 9 päivän 1914, jolloin hän meni lapsenpiikaksi Verhon talon työnjohtaja Eemil Hakalalle. Työhön oli mentävä jo kello kuudeksi aamulla, sillä Hakalan emäntä lähti silloin lypsylle. Kotiin pääsi illalla vasta, kun emäntä oli tullut talon töistä ja oli syöty velliä illalliseksi. Hyvin Lyyli muistaa mm. ensimmäisen maailmansodan syttymisen elokuun alussa 1914, vain 10 päivää ennen kun hän täytti 11 vuotta. Vaikka Mellilä oli syvää maaseutua, rautatie ja Mellilän asema yhdisti suureen maailmaan. Tietoja levittivät paikkakunnalle tulevat sanomalehdet. Lyyli oli päässyt neljään kiertokouluun vuosina 1911–13 ja oppinut hyvin lukemaan. Jos vain sai lehden käsiinsä, oli ajan tapahtumien tasalla.

Kiertokoulun opettajana oli tuolloin Laitilassa syntynyt Sanni Rinne myöh. Anttila, joka elävänä uskovana kylvi sanan siementä myös pienten lasten sydämiin. Evankelinen herätys kulki voimakkaana tuona aikana yli Loimaan lakeuksien ja uskon asioista puhuttiin paljon. Kansa kävi seuroissa ja juhliissa laajoilla alueilla. Myös Lyyli on noista vuosista asti käynyt sanaa kuulemassa ja siitä elänyt.

Jo ennen kiertokoulua äiti oli opettanut lukemisen alkeet ja opastanut lapsiaan elämän matkalle. Useinpaan aamuna äiti lähti hyvin varhain kylälle hieromaan. Hän oli hyvän hierojan maineessa ja työtä riitti varsinkin talvisaikaan. Lapset olivat kotona keskenään ja päivä tuntui joskus pitkältä. Kun äiti palasi kotiin, hän laitoi ruuan. Syömään ei koskaan käyty ilman ruuan siunaamista. Vanhasta aapiskirjasta oli opittu ruokarukous, jonka Lyyli meillekin opettaa:

Kiitos olkoon Jumalalle
ruumiin, sielun ruokkijalle
Armostansa antakoon,
neuvokoon ja saattakoon
ja suloisesti suojelkoon,
esivallan varjelkoon,
rauhan aina antakoon,
viimein iloon kantakoon. Amen.

Lukemiseen Lyyllillä onkin ollut aina into. Työvuosien aikana siihen vain ei ollut juuri aikaa, mutta eläkevuosinaan hän on lukenut senkin edestä.

Mauri Kaurila, joka myöhemmin toimi maanviljelijänä ja räätälinä Pöytyällä, piti pyhäkoulua. Hänen pyhäkoulustaan on Lyylin mieleen jäänyt monia lauluja, joita jo silloin tuli ulkoa opituiksi. Lyylin muistin lokeroihin on jäänyt myös monien seuroissa puhuneiden maallikkopuhujien saarnat, joiden sanomasta hän voisi yksityiskohtia vieläkin kertoa.

Täytettyään 12 vuotta Lyyli meni 9. 9. 1915 jo jatkuvaan työhön pikkupiiaksi, kuten silloin sanottiin, Virtaselle. Työ oli nuorelle tytölle raskasta ja päivä pitkä. Työpaikka vaihtui usein vuosittain, mutta joissakin se

Nuoruuden kuva Lyyli Uotista.

Lyyllillä on paljon muistoja monilta ulkomaanmatkoilta. Tässä hän on Israelissa vuonna 1975.

venyi vuosiksi. Monenlaisia taloja oli, useinmiten hyviä. Lyyli muistaa tulensa aina ihmisten kanssa hyvin toimeen. Kun aina tekee työnsä hyvin ja niin kuin käsketään, on ainakin itsellä hyvä omatunto, laushtaa Lvyli.

Alkuvuosina työpaikat olivat Mellilässä. Kapinavuotena hän oli Väinö Saarella ja muistaa senkin ajan tapahtumat. Rippikoulun hän kävi Hepo-niityltä, josta matkaa tuli kirkolle 8 km. Lyyli muistaa lypsäneensä ensin aamulla 7 lehmää ja kiire oli ehtiä kouluun klo 9. Matkalla oli pakko juosta ja lukea juostessaan. Hän ker-

too hyvin osanneensakin Katekismuksen ja Raamatun historian. Koulu loppui klo 14, jolloin oli taas kiireellä juosten palattava työpaikkaan, että ehti vielä peltotöille ennen iltalypsyä. Lyyli muistaa monia rippikoulutovereitaan ja heidän elämän kohtaloi-taan. Rippikoululaisten kirkossa lau-lama virsi: Jeesus parhain ystäväni, on pysynyt yhtenä rakkaimmista virsistä.

Mellilän ulkopuolelle Lyyli tuli töihin ensikerran 1922 Pöytyän Peltomuskulle ja Tarvasjoelle 1932 Seppälän Tuomolaan. Kirkkoherra Otto

Perkolla hän hoiti pappilan karjaa ja taloutta vuosina 1936–38. Siitä lähtien pappila olikin usein hänen työpaikkanaan, erityisesti kirkkoherra Sakari Toivion ja Einar Soran aikana, joiden perheisiin hän ystävystyi.

Sota-ajan Lyyli oli Tuomolassa. Isäntä joutui sotaan ja työvoimasta oli kova puute. Työapuna oli rippikouluikäisiä poikia, mm. Reino Rintala, jotka kynsivät ja kylvivät. Raskaatkin työt tuli tehtyä ja elämä meni eteenpäin. Karjanruokaa saatiin kokoon sotavuosina hyvin niukasti. Kuivuus ja ravinteiden puute aiheutti useita huonoja heinäsatoloja, eikä ollut helppoa saada rehuja riittämään talven yli. Paljon vähistä heinistä söivät myös hevoset. Pahimpaan puutosai-kaan tulivat kansanhuollon miehet vielä vaatimaan rehujen luovutusta. Lyyli muistaa laittaneensa kovan kovan vasten ja sanoneensa miehille, että sitten on parasta, että hän ja karja-kin lähtevät talosta saman tien. Poliisin määräyksestä rehut tutkittiin. Nyt nähtiin, ettei luovutettavaa ollut ja Rahkiosta saatiin lupa hakea neljä kuormaa olkia lisärehuksi. Myös seluloosaa syötettiin pahimpaan pulaan ja näin selvittiin rauhaan asti.

Ostettuaan Jussi Mäntylän mökin Kotamäen lehtikuusikon kupeesta hänestä tuli pysyvästi tarvasjokelainen 18. 11. 1952. Täältä hän kävi töissä ympäristössä aina kun pyydettiin. Hän porsitti sikoja Kallelan Kujan-päässä, tai hoiti karjaa Kuukkalassa. Kestillä hän kävi siivoamassa 15 vuotta ja Tuomolassa usein vielä uuden isännöyden aikana. Tilapäisapua sai moni tarpeessa oleva. Näin vuodet kuluivat työn touhussa, tosin hidastuen sen jälkeen, kun Lyyli oli täyttänyt 70 vuotta ja sosiaalilautakunnasta tuli kysely tarvitseeko hän kodinhoitoapua.

Käytyään 70-vuotispäivänsä aikoihin 1973 Tukholmassa ja seuraavana vuonna pohjois-Ruotsissa ja Tallinnassa Lyyli päätti rikastuttaa eläkevuosiaan matkustamalla. Vuonna 1975 hän kävi Israelissa ja Visbyssä, seuraavana Suomen Lapissa ja Tanskassa. Jatkossa oli matkat Venäjälle Leningradiin ja Novgorodiin, Norjaan ja välillä kotimaan matkoja mm. Evankeliumi- ja Herättäjäjuhille. Lohtajan Ohtakarissa Lyyli vietti 1983 80-vuotisjuhliansa. Matkoilla Lyyli kertoo käyneensä sadoissa kirkkoissa ja myös monissa jumalanpalveluksissa, vaikka ei aina ole kieltä ymmärtänytään. Hukkaan eivät nuo eläkerahat ole menneet, niin monia hyviä muistoja on jäänyt matkoilta ja maailma on avartunut. Nokkelana ja hyvämuistisena ihmisenä on Lyyli aina oppinut joitakin kohdemaan kielen sanoja ja sujuvasti hän meille vieläkin latelee lukusanat 1–10 saksaksi ja ruotsiksi.

Hyvä muisti on säilynyt Lyyllillä korkeasta iästä huolimatta. Sujuvasti hän kertoilee eri talojen ja sukujen historiaa Mellilästä, Pöytyältä, Tarvasjoelta ja kauempaakin. Laajasta ystäväjoukosta kertoo häntä 90-vuotispäivänä onnitteleiden henkilöiden piiri, vaikka Lyyli sanookin useinpien läheisistään jo siirtyneen rajan taa. Vaikka täysin on muuttunut maailma lapsuuden vuosista, työtavat, asuminen, kulkeminen, varallisuus, tiedon kulku jne. on ihminen perusolemukseltaan samanlainen. Perin herkkä pahaan, mutta hidas hyvään. ”Syntisiä me olemme joka ainoa, mutta onneksemme Jeesus on kuollut oikeaan aikaan jumalattomien edestä”, sanoo Lyyli, kun elämänsä vaiheita muistelee. ”Kun siunauksin kylvää, niin myös siunauksin niittää.”

Kalervo Mäkinen

Kuva Lyylin 80-vuotispäiviltä Lohtajalta syyskuusta 1983.

Lyyli ja Kalle-Kissa saunapolulla viime suvena.

Joulu rintamalla

Joulu juhlista jaloiti oli varmaan niillekin, jotka nuoruudessaan joutuivat sitä viettämään kaukana korpimaisemassa, isänmaan vartiopaikalla. Eikä vain yhtä joulua, vaan monet useampiakin ja monenlaisten kaverien kanssa. Varmaan on joulusta vieraalla maalla jäänyt eläviä ja voimakkaita muistoja, jotka aika on muokannut omaan arvoonsa. Onhan niin, että ne jotka muistelevat joulua etulinjan korsiissa, kokevat sen muistoissaan enemmänkin tunneperäisesti, sillä eihän jokapäiväiset puuhailut ja vartioiden joulunakaan miksiäkään muuttuneet. Pimeätä oli ja ulkona riitti vartioimisista. Ei ollut mikään ilo lyödä painavaa manttelia ylle ja märkiä saappaita jalkaan ja lähteä etummaisiin pesäkkeisiin aina kahdeksi tunniksi kerrallaan useammankin kerran yhden yön aikana.

Jouluaattona sauna oli lämpimänä ja löylyt lyötiin. Sauna oli rintamaloissa aina korsusauna ja samanlainen sijoitukseltaan kuin asuttavat korsutkin. Se oli maahan kaivettu, seinät halkaistua riukua tai vanhaa lautaa, jos oli jostain löytynyt, katto- nari hirsikertaa tuoretta Karjalan mäntyä ja niiden peitteenä kiveä ja hakoja sekä maata. Kiukaat tietysti olivat vähän muurarin mallia ja savut sisälle -periaatteella. Se joulusauna, jota tässä nyt muistelen, on jäänyt erikoisesti mieleen siitä, että siitä ei kunnon löylyä saanut, vaan käryä ja höyryä sitä enemmän, ja vielä vettäkin. Vettä siksi, että ulkona oli lauha suojasää, ja korsun katto vuoti vettä, johtuen kai aiemmin kylpeneiden löylyistä. Lumi katolla näet alkoi sulaa ja vesi tuli tipoittain läpi hatarien katto- rakenteiden ja välillä oikein loristenkin. Ei ollut vaikeuksia pesemisen kanssa, oli suihku kerrakseen, pehmeätä vettä sopivan raikkaana. Eikä silloin kylmää pesuvettä sopinut valitellaakaan, lämpimän veden saannissa oli näet aina vaikeuksia. Saunan edessä oli useasti kyllä pata kivien päällä, josta sai lämmintä vettä. Usein vain tahtoi olla, että oli loppu joko vesi tai kuivat polttopuut tai molemmat. Vaatteet oli myös jätettävä ulos, talvellaan hankkeen ja siitä myös puettava ylle, oli vaikka kuinka kylmä viima. Eikä kaikilla ollut edes kiirettä

vaatettaa, liekö sitten ollut terveellistä. Karkaistua ainakin tuli.

Joulun aluspäivät vietettiin täysin vesikelillä, mutta lunta kyllä oli silti aivan riittämiin. Korsujen katot vuotivat vähän joka puolelta sisälle kirkasta puurovettä. Ilma sisällä oli tosi kosteata ja melkein höyryistä kammiinan koko ajan punoittaessa ja luovuttaessa suloista lämpöään. Se oli tosiaan ilmankostutin, joka tehosi; kirkkuoretkin liimautuivat kiinni ennen aikojaan. Korsun laverilla maatesa vettä hiljalleen tippui niskaan, toisille enemmän ja jollain saattoi olla vähän kuivempikin paikka. Pakko oli yrittää rakennella petinsä suojaksi jotain sisäkattoa, leipälaatikosta ja muusta, mitä sai käsiinsä. Elämä oli ikään kuin säästöliekillä noin ulkoisilta puitteilta, vaikka olikin joulu. Joulumieltä sentään oli, kuusi korsun käytävällä ja siinä jokunen kynttilä ihanasti tuikkimassa samoin kuin tähti latvassa. Paketteja oli tullut sentään vähän jokaiselle ja armeijan tarjoama joulupuurokin maistui hyvältä.

Joulupaketteja tutuille ja tuntemattomille sotapojille lähettivät aika runsaasti kotiseudun monet seurakunnat ja yhdistykset, useasti juuri toimihenkilöilleen ja tukijoilleen. Monet saivat useampiakin paketteja. Eräs korsukaveri alkoi ääneen huokailla, ettei hänen urheiluseuransa ollut ollenkaan häntä paketilla muistanut. Ja hän oli sentään ollut seuran nyrkkeilyjaoston vetäjä ja muutoinkin huomattava tekijä. Näitä juttuja hänen täytyi aina kaveriensa tarjota, vaikka toiset alkoivat jo olla tikahtumiseen saakka täynnä hänen ainaisia kehujaan. Tämä jatkuva itsensä kehuskelu aiheutti sen, että toiset päättivät välillä antaa vähän kylmää suihkua. He alkoivat ensin pilanpäiten lohdutella kaveria, että varmaan sinäkin vielä sen kaipaamasi paketin saat, kunhan tässä joulu lähestyy. Ja niin syntyi ajatus, että pakko kaverin on nyt paketti saada, kun kerran on "luvattukin". Sillä aikaa kun kaverini oli ulkona vartiossa, alettiin pakettia panna kokoon. Materiaalia ja joulupapereita- han oli ja jotain ohjelmaa kaipahtiin aaton ratoksi. Sitten vain paketti kokoon ilkkuristen ajatusten saattelemana muutamien neroneimausten

turvin. Niin sai tämäkin kaveri kaipaamansa paketin seuraltaan ja vielä- pä sen naisjaostolta. Ilo oli suuri, kun hän palasi vartiovuoroltaan ja näki paketin odottamassa korsun laverin reunalla. Hän tarkasteli ensin sitä päällisin puolin ja totesi, että hän varmaan tuntee osoitteen kirjoittajankin. Siihen toiset päättelivät, että kyllä varmaan tunnetkin. Osoitteen kirjoittajahan oli näet hänen oma petikaverinsa. Kaikki odottivat jännittyneinä, kun paketti kiireen kaupalla avattiin, huomaisiko poika jekun, kun alkaa lähemmin tarkastella "lahjojaan". Sitten pantiin korvikepakki kamiinalle kun kerran oli mitä herkutella. Ja löytyihän sieltä herkuja, suuri limppukin, josta kelpasi leikata tarjottavaa. Poika kehui, että hänpäs taitaa tietää tämän limpun valmistajan, erään turkulaisen leipomon. Arvelunsa mukaan hän oli monasti syönyt samaa limppua, mikäli hän sitä edes limpuksi ottikaan, luuli kai joksikin erinomaiseksi tuotteeksi, sillä pojat olivat sitä vähän käsitelleet päällisin puolin voitelemalla sakariinivedellä ja ripotelemalla korpupajauhetta päälle. Ja kaverit totesivat samaa toisilleen, silmää tosin iskien, että kyllä olet monasti syönyt samaa limppua. Olihan sitä tarjolla korsussa joka aterialla. Oli paketissa muutakin. Sellaistakin, että olisi jo luullut selviävän, mihin ansaan oli joutunut, mutta ei päässyt. Eräissäkin pikku toosassa oli vain silakan perkausjätteitä. Mutta tätä hän ei kauemmin halunnut tarkastella, vaan sulki äkisti mitään mainitsematta. Mitään vilppiä hän ei perästäkään huomannut. Asiaan tietysti kuului, että hän alkoi värkätä kiitoskirjettä saamastaan paketista seuralleen, ja aikaa kului myöhäiseen yöhön ennen kuin kaikki kiitolliset tunteet oli saatu paperille. Ja kerskaileminen sen kun jatkui vielä joulun jälkeenkin, vaikka pojat sitä vähän pyrkivät hillitsemään uhittelemalla, että totta sua harmittaisi, jos tietäisit jotain. Joskus se vähän veikin sankarimme mielen totiseksi, kun hän pysähtyi ajattelemaan, että mitähän ne tolla oikein tarkoittavat. Lopulta hänelle sanottiinkin, että et sä mittään pakettia naisjaostolta silloin jouluna saanut. Pojat sua vaan vähän höntittivät. Mutta kaveripas ei sitä niin vaan uskonutkaan. Hän oli varma, että kyllä paketti oli oikea, mutta toisille se vain on käynyt ka-

teeksi. Joten vaikka olikin nyrkkeilijä, suoraa tai vääriä ei kellekään tarjottu, vaan tavallaan kaikki olivat voittaneet.

Pyhät lähestyivät loppuaan. Pastorin kävi ja joululauluja laulettiin. Hartaitakin osattiin olla, kun paikalle passasi. Tapaninpäivänä ilma ulkona alkoi pakastua ja myrskyä. Luntakin jo tuprutteli. Illan hämärtyessä alkoi olla jo lumitöitä. Vartiopaikat ja juoksuhaudat vaativat aukaisua. Lapiot käteen ja vapaana olevat luomaan lunta pois ainakin etummaisista pesäkkeistä ennen yön tuloa. Sitähän voi luoda sentään luotisateelta turvasa juoksuhaudassa, ja vain lumitilsat lentelivät ylös. Joukkueeseen oli tullut juuri hiljan uusia täydennysmiehiä koulutuskeskuksesta. Nuoria poikia, toiset heistä rohkeutta pullollaan. Täytyi näyttää meille "vanhoille", että eihän tänne ole tultu pelkäämään eikä pienistä säikähdetä. Meidänkin korsuun ilmoitautui nuori turkulainen, Mutkala nimeltään, joka jo esitelyssä osoittautui täysin pelkoa vailla olevaksi. Sen verran karski hän oli jo puheissaan. Hän oli näin ollen mukana myös lumenluonnissa iltahämärissä etummaisissa asemissa. Hän alkoi lapioida lunta pahimmista paikoista, joten hänen täytyi työskennellä puolittain näkyvissä seisten ja tarjota oikea maali vihollisen tarkka-ampujille. Vihollinen alkoikin heti suunnata tarkat kiikariaseensa häntä kohden antaen harvaksen luodin viuhia puolelta jos toiseltakin. Mutkala ei tästä pistänyt kovinkaan pahakseen, koska näytti linjojen väliä sentään olevan ehkä 150-200 metriä ja oli vielä hämärtyvä iltä. Hän vain toisten kauhuksi näytteli lapiolla "vinkkaria", kummalta puolelta kulloinkin tuntui vislaavan luoti ohimennessään. Eikä kauan tarvinnut näyttääkään, sillä tahtoen tai tahtomattaan luoti tuli ja lävisti hänen nuoren komean rintansa. Lääkintämiehet tulivat nopeasti paikalle ja panivat pojan paarelle. Korsuun tuotaessa hän ei vielä toivotoman huonolta näyttänyt, mutta matkalla apua kohti hän kuitenkin sai nimensä sankarivainajien luetteloon ja hautansa Turun sankarihautaan. Jälkeenjääneet voivat kysyä, oliko hänen lähtönsä turha ja vain tätäkö varten hän oli tänne tullut.

Niilo Kujanpää

Tarinaa menneiltä ajoilta

Lukkarin palkankeruu

Tämän tarinan minulle kertoi Tuomas Vihtori Jokela Seppälästä. Entisinä aikoina lukkari sai palkkansa luontaisuuksina. Ne hän kokosi joulun alusviikolla. Tätä sanottiin lukkarin joulupaistien keruiksi. Tultuaan taloon lukkari esitti asiansa. Pyyntö ei koskenut vain talonomistajia, vaan lukkari sanoi: "Kaikille minä veisaan, joten trenkipojat antaa kessupivon ja piikflikat pellavasuortuvan." Palkollisten palkkaetuihin kun kuuluivat tupakki- ja pellavamaat.

Kertojan ollessa vähärehkinä Pihlavan kartanossa Pöytyällä, lukkari tuli sinne palkkasaataviaan heinäreeillä varustettuna hakemaan. Kartanon herra kutsui lukkarin huoneisiinsa, kuten kertoja otaksui, totille ja käski renkinsä tekemään sillä aikaa heinäkuorman. Mennessään sisälle hän kuiskasi rengille: "Tee iso kuorma, mutta älä sotke lainkaan. Vähärehki teki suuren kuorman ohjeiden mukaan ja ajoi pihaan. Herra saattoi lukkarin rappusille asti. Hyvästellessään lukkarin kiitteli komeasta kuormasta. Kiivettyään kuormalle hän painui heinien sekaan, josta kuului manaus. Herra vain nauroi äänekkäästi rappusilla. Lukkari sai viimein päänsä näkyviin ja alkoi vaatia kunnon kuormaa. Tule huomenna uudelleen niin saat, sanoi vain kartanon herra, eikä antanut enempää.

Kappalaisen saukon pyynti

Tämä tapahtuma on viime vuosisadan loppupuoliskolta, jolloin pappila sijaitti vielä nykyisen seurakuntatalon paikalla. Eräänä talvisunnuntaina Euran kappelin kirkonmenot olivat edenneet vaiheeseen, jolloin kappalainen oli puolivälissä pitkää saarnaansa. Hän oli innokas metsämies. Siinä saarnatessaan hän näki läpi kirkon ikkunan, että saukko eteni lumihangella yli Uudentalon peltojen Papinkosken sulaa kohden. Häätäisesti kappalainen keskeytti saarnaansa, ilmoittaen että hänen on nyt hetkeksi poistuttava, mutta tulen pian takaisin.

Nopeasti hän juoksi pappilaan noutamaan asetta. Hyvinä metsästäjänä ja ehkä onnellaankin hän sai arvokkaan saaliin, jonka kiireellä kiikutti kotiin. Sitten nopeasti jatkamaan kirkkoon keskeytynyttä saarnaansa. Minulle tapauksesta kertonut ja itse sen nähnyt Joose Lehtonen Seppälästä, sanoi kaiken käyneen uskomattoman nopeasti. Vanhat metsämiehet kertoivat saukkojen ennen talvisin kulke- neen pitkiäkin matkoja jokien ja purojen sulapaikoilta toisille, usein vielä luotisuoraan ja alamäissä liukuen.

Kirkkoherran huumoria

Kerronpa nyt omin korvin kuulemani tapauksen. Vielä vuosisadan alkupuolella papin palkka maksettiin jyvänä ja voina. Kerran, kun kirkkoherra Kaar-

lo Turtola otti pappilan aitassa vastaan jyväsäataviaan, hänen pieni poikansa tuli myös sinne. Hän yritti jyväsälvon laidan yli kurkotella nähdäkseen joko salvo pian tulisi täyteen. Kirkkoherra veti suunsa hymyyn ja sanoi: "Et taida poika vielä tietääkään, että pohjaton on papin säkki."

Onnensa löytäneet

Tuntemani entinen torppari, Heikki Heikkilä, asui Karinaisten Mäenpään kylässä. Leskeksi jääneenä ja lapsettomana hän vanhennuttuaan luovutti maansa taloon, saaden sitä vasten vähäistä muonaa. Käydessään Marttilassa sisartaan tapaamassa oikopolkuja pitkin hän poikkesi useasti kotiini leppämaahan.

Tuttu oli hänen tervehdyksensä, joka kuului: "Armoa vaan ja rauhaa." Hänen olemuksestaan huokui tyytyväisyys ja rauhallisuus. Levätessään hän myöskin lauloi hengellisiä lauluja, joista erittäinkin yksi on jäänyt mieleeni: "Kun veri yksin riittää vaan, myös kaikkein kurjimmalle, niin muust en laulaa tahdokkaan mä täällä syntisille." Hän puhui joskus myöskin seuroissa ja juhlissa. Yksinkertaisen saarnan pääajatus oli: "Kun olen tämän onnen löytänyt, on minulla tarve kertoa siitä myös muillekin. En voi rikkaammaksi tulla, kuin jo Jeesuksessa on." Heikkilä kertoi erään kirkkoherran häntä oikein uskonasioissa kuulustelleen. Hän oli sanonut: "Minun täytyy nyt oikein ottaa selvää mitä mattia olet." Heikkilä

Joulusaunan edustalla siellä jossakin.

kertoi vakaasti vastanneen: "En ole Matti olen Heikki."

Toinen, äitini kertoma, onnensa löytänyt oli Hakan Tiina. Hän asui metsähaan kulmauksessa Mustanojan koulun läheisyydessä Pöytyällä. Niu- kan elantonsa hän ansaitsi paikkakuntalaisten villoja ja pellavia kehräten. Oli aina iloinen ja tyytyväinen. Keh- rätessään hän lauleli hengellisiä lauluja heleällä äänellään, joka kuului tu- van ulkopuolellekin. Niitä kuulles- saan kerrotaan naapurina eläneen koulunrouvankin huokaisseen: "Jos- pa minäkin nuo Hakan Tiinan päivät saisain."

Toivo Kylänpää